

MODS

ZA JEDNAKOST SVAKOG DETETA

Programski dokument Mreže organizacija za decu Srbije
za socijalno uključivanje i smanjenje nejednakosti

O NAŠEM PROGRAMU – JEDNAKOST ZA SVAKO DETE.....	2
1 PRILIKE ZA NOVE JAVNE POLITIKE	3
2 SMANJENJE NEJEDNAKOSTI	4
2.1 Adekvatna finansijska i materijalna pomoć.....	4
2.1.1 Novčana socijalna pomoć	4
2.1.2 Pravo na dodatak za pomoć i negu drugog lica.....	5
2.1.3 Jednostavniji postupak za ostvarivanje prava.....	5
2.2 Razvoj odgovarajućih usluga i programa socijalne zaštite i proces deinstitutionalizacije	6
2.3 Finansiranje usluga i programa socijalne zaštite	7
3 OBRAZOVANJE ZA INKLUZIVNO DRUŠTVO I JEDNAKOST.....	8
3.1 Obrazovni sistem za jednakost sve dece	8
3.2 Besplatno obrazovanje.....	9

O NAŠEM PROGRAMU – JEDNAKOST ZA SVAKO DETE

Mreža organizacija za decu Srbije (MODS)¹ se zalaže za smanjenje siromaštva, socijalne isključenosti i nejednakosti u našem društvu. Siromaštvo² i rastuća nejednakost³ posebno teško pogađaju decu⁴ i njihove izgleda za kvalitetan i dostojanstven život. Iz ovih razloga nam je potrebna nova socijalna politika koja će na prvom mestu imati borbu protiv siromaštva i nejednakosti u društvu i biti usklađena sa UN ciljevima održivog razvoja⁵.

Polazeći od potrebe za **novom socijalnom politikom**, Mreža organizacija za decu Srbije razvila je i usvojila ovaj **programski dokument** kao naš doprinos njenom razvoju i stvaranju na principima solidarnosti, jednakosti i socijalne uključenosti.

Ovaj dokument sadrži opšte ciljeve, principe i preporuke na kojima bi trebalo da se zasnivaju, i sa kojima bi trebalo da budu usklađene, **reforme socijalne i obrazovne politike** kako bi bila obezbeđena **jednakost za svako dete** i sastoji se iz tri dela:

1. **PRILIKE ZA NOVE JAVNE POLITIKE** – pregled javnih politika čije donošenje ili izmene treba da obezbede socijalno uključivanje, smanjenje siromaštva i nejednakosti kod dece;
2. **SMANJENJE NEJEDNAKOSTI** – preporuke u oblasti socijalne zaštite za obezbeđivanje **adekvatne finansijske i materijalne pomoći** (bez uslovljavanja koja mogu voditi ka zloupotrebi i eksploataciji) i za **razvoj i finansiranje usluga i programa socijalne zaštite** za podršku porodicama sa decom;
3. **OBRAZOVANJE ZA INKLUZIVNO DRUŠTVO I JEDNAKOST** – predlog mera za sistemski pristup koji će voditi ukidanju nejednakosti u obrazovnom sistemu između dece, za veća ulaganja u rani razvoj i podršku deci slabijeg socioekonomskog statusa, posebno deci kojoj je potrebna dodatna podrška u obrazovanju.

¹ Mreža organizacija za decu Srbije – MODS predstavlja savez udruženja koji čini 101 organizacija koje se bave zaštitom i promocijom prava deteta u Srbiji. www.zadecu.org

² Približno pola miliona stanovnika ne raspolaže potrošnjom dovoljnom da pokriju osnovne životne potrebe. Prema podacima Statističke kancelarije Evropske unije - Eurostata, 38,5% stanovništva Republike Srbije (2,7 miliona) izloženo je riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (ova lica su u riziku od siromaštva ili su izrazito materijalno uskraćena ili žive u domaćinstvima veoma niskog inteziteta rada) – izvor [Eurostat za 2016. godinu, pristupljeno 18.2.2019.](#) Ta vrednost je znatno veća od vrednosti proseka 28 zemalja EU (23,5%). Deca (mlađa od 18 godina starosti) najviše su izložena riziku od siromaštva (30,2%) u odnosu na ostale starosne grupe – izvor [Eurostat za 2016. godinu, pristupljeno 18.2.2019.](#)

³ Dohodovna nejednakost u Republici Srbiji je vrlo visoka i prema pokazatelju kvintilnog odnosa (S80/S20) i prema Gini koeficijentu. Prema podacima Eurostata nejednakost raspodele dohotka (takozvani kvintilni odnos) za 2016. je iznosila 11 što znači da je 20% najbogatijeg stanovništva u Republici Srbiji imalo jedanaest puta veći ekvivalentni dohodak u odnosu na 20% najsiromašnijih. - izvor [Eurostat za 2016. godinu, pristupljeno 18.2.2019.](#) Vrednost ovog pokazatelja je znatno veća u odnosu na prosečnu vrednost EU 28, koja je iznosila svega 5,2, ali i veća od najvećih vrednosti koje su zabeležene u Bugarskoj (7,7), Rumuniji (7,2) i Litvaniji (7,1). Gini koeficijent, prema prihodima, u Republici Srbiji je iznosio 39,8 na osnovu podataka [Eurostata](#) za 2016. godinu, što je znatno veća vrednost od proseka 28 zemalja EU (30,8) i približna vrednosti koja je zabeležena još jedino u Bugarskoj (37,7) – izvor [Eurostat za 2016. godinu, pristupljeno 18.2.2019.](#)

⁴ Rezultati PISA istraživanja pokazuju da je dvostruko više funkcionalno nepismene dece u porodicama koje se nalaze među 20% stanovništva najnižeg socioekonomskog statusa nego u 20% najbogatijih porodica. Deca najsiromašnijih roditelja zaostaju za svojim vršnjacima čiji roditelji pripadaju višim društvenim slojevima, što ukazuje da obrazovni sistem ne umanjuje posledice socioekonomskih nejednakosti. http://www1.worldbank.org/poverty/visualizeinequality/PISA/cov_gaps.html

⁵ <http://www.ciljeviodrzivograzvoja.net/un-ciljevi-odrzivog-razvoja/>

1 PRILIKE ZA NOVE JAVNE POLITIKE

Želimo da naša deca žive u društvu koje je inkluzivno, u kome postoji jednakost i solidarnost, u kome su slabiji i siromašniji zaštićeni od nasilja i eksploatacije. Očekujemo da se na ovim principima razvijaju politike i zakoni koji se odnose na decu uz njihovo puno učešće i uvažavanje njihovog glasa.

Trenutno naša zemlja nema sveobuhvatnu, krovnu politiku prema deci, sa konkretnim i merljivim planom mera i aktivnosti, u skladu sa najvišim međunarodnim standardima utvrđenim u ovoj oblasti. Potrebno je izraditi **strateški plan** sa pratećim **akcionim planom za decu** koji će posebnu pažnju posvetiti smanjenju nejednakosti između različitih grupa dece i biti usmeren ka rešavanju brojnih problema koji stoje na putu ostvarivanja prava svakog deteta – prava na život, rast, razvoj, igru, obrazovanje, bez diskriminacije, segregacije i nasilja. Strateški plan za decu trebalo bi da bude kreiran u širokom konsultativnom procesu u koji bi bile uključene organizacije civilnog društva i šira javnost, uključujući i samu decu.

Očekujemo da se izrada **Strategije razvoja socijalne zaštite** i izmene **Zakona o socijalnoj zaštiti, Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom** zasnivaju na punom poštovanju prava na zaštitu od eksploatacije i merama koje će suštinski doprineti zaštiti prava deteta i sprečavanju socijalne isključenosti.

Neophodno je usvajanje sveobuhvatnog **Zakona o pravima deteta** koji će, pored ostalog, bliže urediti i prava deteta u alternativnoj brizi i koji će predvideti posebnu zaštitu dece bez roditeljskog staranja. Potrebne su izmene **Zakona o učeničkom i studentskom standardu**⁶ koje će omogućiti stipendiranje učenika niskog socijeekonomskog statusa.

Potrebno je da država ratifikuje **treći Opcioni protokol o komunikacijskim procedurama uz Konvenciju o pravima deteta** i **Opcioni protokol uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima** koji predstavljaju **dodatne mehanizme zaštite prava deteta**, odnosno ekonomskih i socijalnih prava **pred međunarodnim institucijama**. Očekujemo da država pokaže punu posvećenost **ostvarivanju UN ciljeva održivog razvoja**, posebno na promovisanju i realizaciji ovih ciljeva na lokalnom nivou.

Potrebno je sprovesti sveobuhvatnu procenu javnih izdvajanja usmerenih na decu, utvrditi kako se budžetska sredstva i u kojoj meri opredeljuju za ostvarivanje prava deteta, pratiti adekvatnost i pravednost raspodele sredstava izdvojenih za prava deteta, i povećati budžetska izdvajanja za društvene sektore, posebno u oblasti obrazovanja i socijalne zaštite.

Prilikom izrade javnih politika koje se odnose na decu, potrebno je suštinski i ravnopravno uključiti decu i predstavnike organizacija civilnog društva koje zastupaju prava deteta.

⁶ „Sl. glasnik RS“, br. 18/2010, 55/2013 i 27/2018

2 SMANJENJE NEJEDNAKOSTI

Potrebno je da država obezbedi zaštitu dece i roditelja koji žive u siromaštvu poštujući načelo o zaštiti od nasilja i eksploatacije, osigura njihovu materijalnu sigurnost i nezavisnost. Izmene socijalne politike treba da se kreću u smeru obezbeđivanja **adekvatne finansijske i materijalne pomoći** koja neće biti uslovljavana na način koji ugrožava prava i dostojanstvo građana i koji vodi ka njihovoj eksploataciji i zloupotrebi (Uredba o merama socijalne uključenosti korisnika novčane pomoći); **razvoju i finansiranju usluga socijalne zaštite** koje će podržati nezavisnost i samostalnost najranjivijih društvenih grupa, i dece, i obezbediti dugoročnu brigu o deci sa teškoćama u razvoju u vaninstitucionalnom okruženju.

2.1 Adekvatna finansijska i materijalna pomoć

2.1.1 Novčana socijalna pomoć

Potrebno je izostaviti vremensko ograničenje za primanje **novčane socijalne pomoći**⁷, po kome je predviđeno da pojedincu koji je sposoban za rad, odnosno porodici u kojoj je većina članova sposobna za rad, pripada novčana socijalna pomoć u trajanju do devet meseci u toku kalendarske godine. Prekid u pružanju novčane socijalne pomoći pojedince ostavlja u riziku od zapadanja u dublje siromaštvo i može uticati na veću prisutnost neformalnog rada, odnosno „rada na crno“.

U vezi sa vremenskim ograničenjem potrebno je imati u vidu i da je **Evropski komitet za socijalna prava**⁸ utvrdio da je Bugarska izmenama Zakona o socijalnoj zaštiti, kojima je predviđen prekid pružanja materijalne pomoći posle 18, 12 ili 6 meseci za nezaposlena radno sposobna lica, **povredila odredbe Revidirane evropske socijalne povelje**⁹ koje se tiču prava na socijalnu zaštitu. Potrebno je ukinuti računanje propuštene zarade i diskreciono pravo Centara za socijalni rad da računaju propuštenu zaradu, kako bi se sprečilo proizvoljno postupanje centara za socijalni rad u praksi i kako bi se predupredilo da pojedinim licima bude uskraćeno pravo na **novčanu socijalnu pomoć**.

Korisnici prava na novčanu socijalnu pomoć bi trebalo da mogu biti i lica koja ne poseduju lične dokumente, odnosno dokaz o prebivalištu ili boravištu, imajući u vidu položaj pravno

⁷ Nivo nejednakosti zavisi i od sposobnosti poreske i socijalne politike da smanji nejednakosti u raspoloživom dohotku. Srbija veoma malo izdvaja za **dve glavne socijalne naknade koje su usmerene ka siromašnima – novčanu socijalnu pomoć i dečji dodatak** – svega 0,6% BDP-a, dok je prosečna potrošnja na slične naknade u EU 1,1% BDP-a (Clavet et al., 2017). Istovremeno, porez na dohodak i socijalni doprinosi (koji su takođe vrsta poreza) procentualno više opterećuju zaradu osobe koja radi za minimalnu platu nego nekog ko ostvaruje nekoliko prosečnih zarada. Drugim rečima, progresivnost oporezivanja dohotka od rada je izrazito mala (Randelović and Žarković Rakić, 2013; Žarković Rakić, 2015). - Dohodna nejednakost u Srbiji: Od podataka do politike, Mihail Arandarenko, Gorana Krstić i Jelena Žarković Rakić, Friedrich-Ebert-Stiftung, Beograd, 2017.

⁸ [European Committee of Social Rights decision in Collective Complaint No. 48/2008](#)

⁹ [Revidirana evropska socijalna povelja](#)

nevidljivih lica koja zbog neposedovanja dokumenata ne mogu da ostvare pravo na materijalnu podršku, bez obzira na stanje socijalne ugroženosti u kome se nalaze.

2.1.2 Pravo na dodatak za pomoć i negu drugog lica

NORBS – Nacionalna organizacija za retke bolesti Srbije, MODS – Mreža organizacija za decu Srbije, SUPS – Savez udruženja pacijenata Srbije i udruženje Hrabriša potpisnici su inicijative za ocenu ustavnosti člana 12. stav 7. Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom. Sporna odredba Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom dovodi u situaciju roditelje dece uzrasta do pet godina, sa posebnim i ozbiljnim psihofizičkim smetnjama, da izaberu između odsustva sa rada radi posebne nege deteta (i pripadajuće naknade zarade usled tog odsustva) i prava na dodatak za pomoć i negu drugog lica. Navedena zakonska odredba potpuno neosnovano dovodi u međusobnu zavisnost i isključivost dva prava koja postoje odvojeno i nezavisno jedno od drugog. U odnosu na ovaj Zakon, otvoreno je i pitanje trenutnog rešenja koje se odnosi na ostvarivanje prava na odsustvo sa posla radi nege deteta – porodiljsko odsustvo.

Ustavni sud 28.12.2018. godine doneo rešenje Br.: IUz-226/2017 za pokretanje postupka za utvrđivanje neustavnosti odredbe člana 12. stav 7. Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom.

Pozivamo Vladu da u potpunosti ukine spornu odredbu kako bi bilo zaustavljena primena ove mere koja direktno pogađa roditelje koji se svakodnevno bore za dostojanstven i kvalitetan život svoje dece.

2.1.3 Jednostavniji postupak za ostvarivanje prava

Pravo na različite vrste materijalne podrške ostvaruje se radi obezbeđenja egzistencijalnog minimuma i podrške socijalnoj uključenosti korisnika. Zakon o socijalnoj zaštiti treba da bude usaglašen sa Zakonom o opštem upravnom postupku¹⁰ po kome je organ dužan da po službenoj dužnosti, u skladu sa zakonom, vrši uvid u podatke o činjenicama neophodnim za odlučivanje o kojima se vodi službena evidencija, da ih pribavlja i obrađuje. U skladu sa tim i Centar za socijalni rad bi trebalo da bude dužan, da prilikom odlučivanja o pravu na materijalnu i finansijsku podršku, **po službenoj dužnosti izvrši uvid, pribavi i obradi podatke iz dostupnih evidencija, odnosno registara koje u skladu sa posebnim propisima vode državni organi, organi teritorijalne autonomije, jedinica lokalne samouprave i imaoци javnih ovlašćenja.**

Na taj način će se za korisnike pojednostaviti postupak za ostvarivanje prava i smanjiti rizik da lica koja nisu u mogućnosti da obezbede egzistencijalni minimum ne mogu da ostvare pravo na socijalnu zaštitu zbog komplikovane administrativne procedure.

¹⁰ „Sl. glasnik RS“, br. 18/2016)

2.2 Razvoj odgovarajućih usluga i programa socijalne zaštite i proces deinstitucionalizacije

Neophodno je obezbediti uslove za ostvarenje prava na život u porodici za svako dete, što je jedno od osnovnih prava deteta. U nameri da se to pravo podrži i da bude u najboljem interesu deteta potrebno je obezbediti adekvatnu i pravovremenu podršku porodici da bude dovoljno dobro mesto za rast i razvoj deteta. Potrebne su **promene u pristupu**, odnosno paradigmi, na kojoj se zasniva rad na ostvarivanju prava deteta na život u porodici, **unapređenje normativnog okvira i jačanje kapaciteta saradnika** u sistemu socijalne zaštite.

Potrebno je potpuno, bez izuzetaka, zabraniti smeštaj dece mlađe od tri godine u ustanove socijalne zaštite. Pored toga, potrebno je ograničiti smeštajne kapacitete postojećih ustanova socijalne zaštite.

Neophodno je podržati pomeranje fokusa sistema socijalne zaštite sa restriktivnih ka merama podrške porodici razvojem kontinuuma usluga namenjenih porodici sa brojnim i složenim potrebama, od preventivnih do veoma intenzivnih usluga.

Neophodno je izraditi Strategiju deinstitucionalizacije u Srbiji koja bi kao strateške pravce sadržala razvoj usluga u zajednici, transformaciju ustanova za smeštaj dece i efikasnije praćenje kršenja prava deteta u institucijama. Paralelno sa razvojem usluga u zajednici, potrebno je izvršiti transformaciju rezidencijalnih ustanova, pa je u tom smislu **potrebno izraditi planove za transformaciju ustanova za smeštaj dece i efikasnije pratiti kršenje prava deteta u institucijama**.

Zakon o socijalnoj zaštiti treba eksplicitno da prepozna mere pružanja podrške porodici, posebno porodicama koje su u krizi, koje su u riziku od izmeštanja deteta iz porodice i pružanje podrške i pripremu za povratak deteta u primarnu porodicu.

Podjednako **je važno insistirati na bržem povratku deteta u porodicu** kao i na sprečavanju izmeštanja.

Zakon o socijalnoj zaštiti treba jasno da prepozna preventivne usluge podrške i takozvane „outreach“ usluge, usluge dosezanje korisnika, koje mogu da omoguće rano prepoznavanje potreba i problema. Neophodna je bolja koordinacija svih službi na lokalnom nivou; delotvornija i efikasnija zaštita dece od porodičnog nasilja; rad sa roditeljima na promenama stavova i unapređenje njihovih roditeljskih kompetencija.

Omogućiti uspostavljanje grupe usluga intenzivne podrške porodici, sprovođenje socijalno-edukativnih i savetodavno-terapijskih programa; predvideti da se usluge intenzivne podrške porodici finansiraju iz republičkog budžeta.

2.3 Finansiranje usluga i programa socijalne zaštite

- Unaprediti mehanizam namenskih transfera – opredeliti obavezan deo sredstava za pružanje usluga podrške porodicama sa decom.
- Jedinice lokalne samouprave (opštine i gradovi, grad Beograd) treba da planiraju obavezan deo u budžetu za pružanje usluga podrške porodicama sa decom.

Jedinice lokalne samouprave treba da razviju zaokružen i celovit sistem podrške za decu i porodice, minimalni paket usluga koji će obuhvatiti:

- rano prepoznavanje teškoća i problema kod dece;
- ranu intervenciju kao podršku porodicama sa decom;
- omogućiti savetovanje i podršku roditeljima i budućim roditeljima (kroz prenatalne programe); pravovremene i tačne informacije o pravima koje roditelji i deca mogu ostvariti;
- razvoj usluga koje će omogućiti stalnu, pravovremenu i odgovarajuću podršku porodici sa decom koja imaju teškoće u razvoju (savetovanje, psihološka podrška, informisanje o pravima koje mogu ostvariti);
- dostupnost usluga i programa za decu koja su u sukobu sa zakonom ili su u riziku od razvoja problema u ponašanju radi prevazilaženja problema i njihovog uključivanja u lokalnu zajednicu;
- razvoj programa za zaštitu dece od nasilja;
- usluge podrške mladima iz alternativne brige u procesu osamostaljivanja i zapošljavanja;
- socijalno-edukativne i psiho-edukativne programe i usluge koje će podržavati socijalnu inkluziju i obrazovanje zasnovano na inkluzivnim principima.

3 OBRAZOVANJE ZA INKLUZIVNO DRUŠTVO I JEDNAKOST

3.1 Obrazovni sistem za jednakost sve dece

Današnji obrazovni sistem u Srbiji ne umanjuje posledice socioekonomskih nejednakosti i ne otvara kanale društvene pokretljivosti. Danas mlada osoba čiji roditelji imaju samo osnovno obrazovanje ima male šanse da upiše višu školu ili fakultet, i da nakon toga ima mogućnost za bolje plaćen posao i pristojnu zaradu.

Kroz obrazovni sistem se reprodukuje nejednakost. Rezultati PISA istraživanja u Srbiji pokazuju da je dvostruko više funkcionalno nepismene dece u porodicama koje se nalaze među 20% stanovništva najnižeg socioekonomskog statusa nego u 20% najbogatijih porodica.

Očekujemo reformu obrazovnog sistema koja će doprineti smanjenju nejednakosti između dece, smanjiti jaz koji se produbljuje između dece različitog socioekonomskog statusa, obezbediti jednako kvalitetno obrazovanje zasnovano na inkluzivnim principima za svako dete¹¹.

Smatramo da je:

- potreban sistemski pristup i veća ulaganja u rani razvoj dece,
- potrebno povećati obuhvat dece do 5 godina predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem, posebno najsiromašnije dece,
- deci iz socijalno osetljivih grupa potrebno obezbediti besplatan boravak u predškolskim ustanovama (od jaslenih grupa¹² do starijih grupa u vrtiću),
- potrebno obezbediti finansiranje mera dodatne podrške za učenike u obrazovanju,
- potrebno raditi na prevenciji i iskorenjivanju diskriminacije dece iz ranjivih grupa (dece romske nacionalnosti, dece sa teškoćama u razvoju i dr.) i segregacije u obrazovanju,
- srednje obrazovanje potrebno učiniti obaveznim i dostupnim svakom detetu,
- potrebno omogućiti stipendiranje učenika i studenata niskog socioekonomskog statusa,
- državno visoko obrazovanje mora ostati besplatno.

¹¹ [COMMITTEE ON THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES General Comment No 4, Article 24: Right to inclusive education](#) (Adopted 26 August 2016)

¹² Obuhvat dece uzrasta od 6 meseci do 3 godine predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem je inače izrazito nizak i iznosi samo 27,6%, pri čemu je obuhvat duboko nepravedan jer su najmanje obuhvaćena ona deca kojoj je podrška najpotrebnija. U „[Pravilniku o bližim uslovima za utvrđivanje prioriteta za upis dece u predškolsku ustanovu](#)“ je navedeno da ustanova „u skladu sa svojim mogućnostima“ daje prioritet deci iz socijalno osetljivih grupa, ali gotovo sve ustanove, posebno u većim gradovima, imaju grupe koje su po broju dece preko normativa, te ne ostaje prostora za upis dece navedenih kategorija, čime se dovodi u pitanje rana stimulacija, prevencija i intervencija na uzrastu do 3 godine.
<http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2018/08/AP-SROS-IZVESTAJ-15jun.pdf>

3.2 Besplatno obrazovanje

Visokom riziku od siromaštva¹³ i nejednakosti doprinose i troškovi obrazovanja koje bi trebalo da bude besplatno i dostupno svakom detetu bez izuzetka. Porodice sa decom koja pohađaju školu ili studiraju su u većem riziku od siromaštva i teže mogu da zadovolje često i najosnovnije potrebe.

Nesrazmerno velika stavka u troškovima školovanja je cena kompleta udžbenika koja se za više razrede osnovne škole, od petog do osmog razreda, kreće u rasponu od 15.000 do skoro 20.000 dinara, dok se minimalna zarada kreće između 25.000 i 28.000 dinara¹⁴. Deca se, naročito u mlađim uzrastima, doslovno savijaju pod teretom školskih torbi, dok se roditelji bore da nađu način da pokriju sve troškove u vezi sa školovanjem dece koje uključuje i odlaske na izlete, ekskurzije, vannastavne aktivnosti, užinu, odeću i obuću. Trenutna situacija sa troškovima obrazovanja je sve teža za roditelje u Srbiji i direktno utiče na kvalitet života porodice i dece.

Uzimajući u obzir ukupne troškove, posebno za udžbenike, tokom školovanja jednog deteta, možda je vreme da se razmisli o novim, inovativnim rešenjima koja će smanjiti finansijski pritisak na roditelje. Kupovina jednog uređaja, poput tableta za svakog učenika koji ima pristup bazi nastavnih sadržaja, može biti održivo rešenje koje će omogućiti istinski besplatno obrazovanje za svako dete, uz povećanje digitalne pismenosti i smanjiti i u tom pogledu jaz između dece različitog socioekonomskog statusa.

Zato predlažemo da se donesu mere koje će ukinuti troškove školovanja, razmotre inovativna tehnološka rešenja koja će obrazovanje učiniti besplatnim, pravednim, dostupnim svojoj deci i smanjiti nejednakost među decom.

¹³ Pojedinci koji žive u domaćinstvima sa izdržavanom decom (40,8%), odnosno domaćinstvima s dve odrasle osobe s troje i više izdržavane dece (53,1%), najviše su bili izloženi riziku od siromaštva prema podacima Eurostata za 2016 – izvor [Eurostat](#), pristupljeno 18.2.2019.

¹⁴ <http://www.socijalnoekonomskisavet.rs/cir/minimalna%20zarada/minimalna%20zarada.html> – pristupljeno 18.2.2019.